

बांकुरा चे अध्यक्ष डॉ.

मनपा

लालजी राजा अँड पुत्र ।

23 मार्च ।

के. सी. एम. गुप्ता आणि जे. सी. शहा, जे. जे.

डब्ल्यूएनडीसीआर वॉरंट—जर शक्य असेल तर: निर्देश
इ.स.पू. १० नष्ट केले—बंगाल म्युनिसिपल अॅक्ट, टी १३२ (बेन.
अॅक्ट. १५७, ऑफ १९३२), कलम ४३०, ४३१ (२).

उत्तरदाते ए-नगरपालिकेच्या हद्दीत असलेल्या तेलबिया
दाबण्याच्या कारखान्याचे मालक होते. ते वेगवेगळ्या
भागातून मोहरीचे बियाणे आयात करीत असत आणि
त्यांच्याकडे

मोहरी बियाणे विक्रीचा परवाना होता . पालिकेच्या स्वच्छता निरीक्षकांच्या अहवालावरून उपविभागीय अधिकाऱ्यांनी शोध वॉरंट जारी करून . उत्तरदाते यांच्या ताब्यातून मोठ्या प्रमाणात सडलेले व कुजलेले मोहरीचे बियाणे जप्त करण्याचे आदेश दिले. नगरपालिकेच्या सभापतींनी कलम ४३१ व कलम ४३२ अन्वये कारवाईसाठी नगरपालिकेच्या जिल्हाधिकाऱ्यांकडे % अर्ज केला

बंगाल म्युनिसिपल अॅक्ट. लाज्जी राजा अँड सन्स या याचिकेवर कार्यवाही सुरू झाली नगरपालिकेच्या अध्यक्षंची कारकीर्द धडाकेबाज होती. अखेर जिल्हाधिकाऱ्यांनी जप्तीच्या तारखेस मोहरीचे दाणे अस्वास्थ्यकर व मानवी खाण्यास अयोग्य असल्याचे निदर्शनास आणून दिले व अधिनियमाच्या कलम ४३१ (२) अन्वये असलेल्या अधिकारांचा वापर करून ते खत म्हणून किंवा पशुखाद्य म्हणून विल्हेवाट लावण्यासाठी पालिकेच्या आयुक्तांकडे सुपूर्द करण्याचे निर्देश दिले. कलम ४३० अन्वये जारी करण्यात आलेल्या वॉरंटअंतर्गत अस्वास्थ्यकर अन्न जप्त करण्याच्या प्रकरणात ज्या अधिनियमांतर्गत हा आदेश देण्यात आला आहे, त्या कायद्यातील कलम

४३१ लागू होत नाही, असा जिल्हाधिकाऱ्यांचा आदेश उच्च न्यायालयाने सुधारित करून रद्द बातल ठरवला. विशेष रजेद्वारे नगरपालिकेने केलेल्या आवाहनावर :

बंगाल म्युनिसिपल अॅक्ट (१९३२ चा १५) कलम ४३१ (२) अन्वये मिळालेल्या अधिकारांचा वापर कलम ४२८ अन्वये जप्त करण्यात आलेल्या वस्तूबाबत दंडाधिकाऱ्यांनी स्पष्टपणे करण्याचे स्पष्ट निर्देश दिले होते आणि कलम ४३१ (२) मध्ये असे काहीही नाही जे कलम ४३० अन्वये जारी केलेल्या वॉरंटअंतर्गत जप्त केलेल्या वस्तूच्या बाबतीतही त्या अधिकारांचा वापर केला जाऊ शकतो या मताला पुष्टी देईल.

फौजदारी अपील अधिकार क्षेत्र : फौजदारी अपील क्रमांक ११९

पैकी ५७.

कलकत्ता उच्च न्यायालयाच्या २४ ऑगस्ट १९५५ च्या फौजदारी पुनरीक्षण क्रमांक ५९६ मधील निकाल व आदेशातून विशेष परवानगीने अपील.

सी. बी. अग्रवाल आणि सुल्कुमार यांनी अपीलकर्त्याकरिता

बी. सेन आणि एस. एन. मुलचेर्जी, प्रतिवादींसाठी. 1960.

23 मार्च । न्यायालयाचा निर्णय याद्वारे देण्यात आला

शाह, जे.-मेसर्स ला, लजी राजा अँड सन्स- ज्यांना प्रतिवादी म्हणून संबोधले जाईल- बांकुराच्या हद्दीत िल गौरंगा ऑईल मिल म्हणून ओळखल्या जाणार्या तेलबिया दाबण्याच्या कारखान्याचे मालक आहेत. पश्चिम बंगाल राज्यातील नगरपालिका. तेल काढण्यासाठी विविध भागातून मोहरीचे बियाणे आयात केले जाते. उत्तरदात्यांकडे मोहरीच्या बियाणे विक्रीचा परवानाही आहे.

बांकुरा नगरपालिकेच्या स्वच्छता निरीक्षकांच्या अर्जावर बांकुराच्या उपविभागीय अधिकाऱ्यांनी शोध वॉरंट जारी करून "सडलेल्या आणि कुजलेल्या मोहरीच्या बियाण्याच्या" ९०० पिशव्या जप्त करण्याचे निर्देश दिले.

गिरणीच्या गोदामात साठवलेल्या ६०० पिशव्या आणि ३०० पिशव्या

*साठवलेल्या

हंसेश्वर माजी येथील राईस मिलच्या प्रांगणात. या शोधानंतर मोठ्या प्रमाणात मोहरी बांकुरा जप्त करण्यात आली गौरंगा ऑईल मिलमध्ये वाळण्यासाठी बियाणे पसरलेले जप्त करण्यात आली आणि राईस मिलमध्ये पडलेल्या काही पिशव्या जप्त करण्यात आल्या. सॅनिटरीनिरीक्षका ने तयार केलेल्या अहवालावर, नगराध्यक्षांनी केला अर्ज १० मार्च रोजी बांकुराच्या जिल्हाधिकाऱ्यांना, बंगाल १९५० च्या कलम ४३१ आणि ४३२ अन्वये कार्यवाही करण्यासाठी की जप्त करण्यात आलेले मोहरीचे बियाणे अत्यंत कुजलेल्या अवस्थेत असून त्यातून दुर्गंधी येत असून ती अस्वास्थ्यकर व मानवी खाण्यास अयोग्य आहे

नगराध्यक्षांच्या याचिकेवर सुरू झालेल्या कारवाईची कारकीर्द

धकाधकीची होती. जिल्हाधिकाऱ्यांनी वेळोवेळी दिलेले आणि

कलकत्ता येथील उच्च न्यायालयाने रद्द केलेले वैविध्यपूर्ण

आदेश या अपिलाच्या हेतूने मांडणे अनावश्यक आहे. असे लिहिणे पुरेसे आहे की २६ मे १९५० रोजी जिल्हाधिकाऱ्यांनी प्रतिवादींना मोहरीच्या बियाण्याच्या पिशव्या परत देण्याचे आदेश दिले आणि तो आदेश कलकत्ता उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने पुनरावलोकनात रद्द बातल ठरवला. एप्रिल १९५१ मध्ये जिल्हाधिकाऱ्यांनी पिशव्यांमधील सामग्रीची "खत किंवा चारा" म्हणून विल्हेवाट लावण्याचे आदेश दिले हा आदेश कलकत्ता उच्च न्यायालयाने रद्द केला आणि खटला पुन्हा चालविण्याचे निर्देश दिले. जिल्हाधिकाऱ्यांनी पुन्हा चौकशी केली आणि १० नोव्हेंबर १९५४ च्या आपल्या आदेशाद्वारे बंगाल म्युनिसिपल अॅक्ट, १९३२ च्या तरतुदीनुसार मोहरीचे बियाणे कायदेशीररित्या जप्त करण्यात आले, जप्तीच्या तारखेस ते अस्वास्थ्यकर आणि मानवी खाण्यास अयोग्य असल्याचे नमूद केले आणि कायद्याच्या कलम ४३१ (२)

अन्वये अधिकारांचा वापर करून ते कमिशनर बांकुरा नगरपालिकेकडे सुपूर्द करण्याचे निर्देश दिले त्यांनी त्याची विल्हेवाट एकतर स्वतः म्हणून किंवा जनावरांचा चारा म्हणून लावावी. कलकत्ता येथील उच्च न्यायालयाने २४ ऑगस्ट १९५५ च्या आदेशाद्वारे आपल्या सुधारित अधिकारक्षेत्राचा वापर करून जिल्हाधिकाऱ्यांचा आदेश रद्द बातल ठरवला की बंगाल म्युनिसिपल अॅक्टच्या कलम ४३१ अन्वये कलम ४३० अन्वये जारी केलेल्या वॉरंटअंतर्गत जप्त करण्यात आलेले अस्वास्थ्यकर अन्न जप्त करण्याच्या प्रकरणात लागू होत नाही. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाविरुद्ध हे अपील विशेष अनुमती सह दाखल केले.

द बंगाल म्युनिसिपल अॅक्टच्या कलम ४३० अन्वये मिळालेल्या अधिकारांचा वापर करून दंडाधिकाऱ्यांनी जारी केलेल्या नगरपालिकेच्या वॉरंटअंतर्गत जप्त करण्यात आलेल्या

खाद्यपदार्थांच्या वस्तू v. कायद्याच्या कलम ४३१ (२) अन्वये नष्ट करण्याचे आदेश दिले जाऊ शकतात का, हा एकच प्रश्न येथे पडतो. हा प्रश्न निश्चित करण्यासाठी ,बंगाल म्युनिसिपल अॅक्ट, १९३२ मधील काही तरतुदींचा संदर्भ घेणे आवश्यक आहे.

कलम ४२१ मध्ये इतर कायद्यांबरोबरच मानवी *उपभोगासाठी वापरल्या जाणार् या अस्वास्थ्यकर वस्तूंची विक्री किंवा साठवणूक करण्यास मनाई आहे. कलम 427 (जेवढे ते लागू आहे) आयुक्तांना आणि इतर काही अधिकाऱ्यांना अशा ठिकाणी प्रवेश करण्याचा आणि तपासणी करण्याचा अधिकार देतो ज्यामध्ये खाद्यपदार्थांची कोणतीही वस्तू विक्रीसाठी किंवा तयारीच्या हेतूने जमा केली जाते किंवा ज्या ठिकाणी मानवी खाण्यासाठी खाद्यपदार्थ आणला जातो त्या ठिकाणी प्रवेश करून तपासणी करण्याचा अधिकार आहे, तसेच पाहणी केलेल्या ठिकाणी आढळणाऱ्या खाद्यपदार्थांच्या वस्तूंची तपासणी करणे. कलम

४२८ च्या खंड (१) नुसार आयुक्तांना व कलम ४२७ मध्ये नियुक्त केलेल्या व्यक्तींना मानवी उपभोगासाठी अभिप्रेत असलेल्या खाद्यपदार्थांच्या वस्तू जप्त करण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे, जर तपासणीदरम्यान असे दिसून आले की ते अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी वापरासाठी अयोग्य आहेत. कलम ४२९ मध्ये अशी तरतूद आहे की, कलम ४२८ मध्ये नमूद केलेल्या खाद्यपदार्थांच्या वस्तू ज्या त्या कलमांतर्गत जप्त करण्यात आल्या आहेत, त्या मालकाच्या किंवा ज्या व्यक्तीच्या ताब्यात सापडल्या आहेत, त्या व्यक्तीच्या लेखी संमतीने नष्ट करण्याचे आदेश दिले जाऊ शकतात. मालकाची किंवा ताब्यात घेतलेल्या व्यक्तीची संमती न मिळाल्यास आणि वस्तू नाशवंत स्वरूपाच्या असतील, तर ती जप्त करणारा अधिकारी त्यांना दंडाधिकाऱ्यांसमोर नेऊ शकतो, जो त्याला वस्तू अयोग्य किंवा अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य असल्याचे दिसल्यास, त्याचा निषेध करू शकतो किंवा त्या नष्ट करण्याचा आदेश देऊ शकतो. कलम

430 मध्ये (जेवढे ते लागू आहे) अशी तरतूद आहे की आयुक्त, आरोग्य अधिकारी, स्वच्छता निरीक्षक किंवा आयुक्तांनी यासंदर्भात प्राधिकृत केलेल्या इतर कोणत्याही अधिकाऱ्याच्या अर्जावर कोणत्याही दंडाधिकाऱ्याचे समाधान झाले तर असे मानण्याचे कारण आहे की अयोग्य, अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य असे कोणतेही अन्न कोणत्याही व्यक्तीच्या ताब्यात आहे. विक्री किंवा ऑफर किंवा विक्रीसाठी अशा उपभोगासाठी पालिकेच्या हद्दीत आहे त्यावर, तो प्रवेशास अधिकृत करणारे वॉरंट देऊ शकतो अशा व्यक्तीचा परिसर आणि अशा खाद्यपदार्थांचा शोध घेऊन जप्त करणेकरिता . पहिल्या उपकलमानुसार कलम ४३१- (जेवढे ते भौतिक आहे) अशी तरतूद आहे की कलम _ ४२८ अन्वये जप्त करण्यात आलेली अन्नाची कोणतीही वस्तू कलम ४२९ च्या उपकलम १ अन्वये संमतीने नष्ट केली जात नाही किंवा अशा प्रकारे जप्त केलेल्या अन्नाच्या नाशवंत वस्तूचा त्या कलमाच्या उपकलम २ अन्वये व्यवहार केला जात नाही, अशा

जप्तीनंतर ती वस्तू शक्य तितक्या लवकर मॅजिस्ट्रेटसमोर नेले जाईल. सब-एस. २ मध्ये अशी तरतूद आहे की, जर असे कोणतेही अन्न अयोग्य, अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य असल्याचे दंडाधिकाऱ्यांना दिसले तर तो ते नष्ट करेल किंवा अन्यथा आयुक्तांकडून त्याची विल्हेवाट लावली जाईल जेणेकरून ते मानवी अन्न म्हणून वापरण्यास सक्षम नसतील.

संबंधित कायदेविषयक तरतुदींच्या या रेझ्युमेवरून हे स्पष्ट होते की, ज्या ठिकाणी अन्नपदार्थ साठवले जातात किंवा विक्रीसाठी तयार केले जातात अशा ठिकाणी प्रवेश करून पाहणी करण्याचा अधिकार पालिका अधिकाऱ्यांना आहे. साठवणुकीत ठेवलेले किंवा विक्रीसाठी तयार केलेले अन्नपदार्थ अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य असल्याचे पालिका अधिकाऱ्यांना आढळल्यास ते मालक किंवा ताब्यात असलेल्या व्यक्तीच्या लेखी संमतीने जप्त करून नष्ट करू शकतात आणि तशी संमती न

मिळाल्यास व वस्तू नाशवंत असल्यास दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशानुसार नष्ट करू शकतात. परंतु कलम ४२८ ही या कायद्यांतर्गत अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य अशा खाद्यपदार्थांच्या वस्तू जप्त करण्याची एकमेव प्रक्रिया नाही. अयोग्य, अस्वास्थ्यकर किंवा मानवी अन्नास अयोग्य अशा खाद्यपदार्थांच्या वस्तू जप्त करण्यासाठी वॉरंट जारी करण्यासाठी पालिका अधिकारी दंडाधिकाऱ्यांकडे जाऊ शकतात आणि वॉरंटच्या अधिकाराखाली अशा वस्तू जप्त केल्या जाऊ शकतात.

कलम ४२८ (१) अन्वये जप्त करण्यात आलेल्या खाद्यपदार्थांची विल्हेवाट न लावलेल्या वस्तू जप्तकेल्यानंतर व उपकलमान्वये लवकरात लवकर दंडाधिकाऱ्यांसमोर नेणे आवश्यक आहे. कलम ४३१ च्या २ नुसार, जर त्याला असे वाटत असेल की अन्नाच्या वस्तू अयोग्य किंवा अस्वास्थ्यकर आहेत तर तो त्यांचा नाश करण्यास किंवा विल्हेवाट लावण्यास

आदेश देऊ शकतो . ४३१ च्या उप-स.२ मध्ये वापरलेला "असा" हा शब्द उप-स. मध्ये वर्णिलेल्या अन्नाच्या वस्तूंचा संदर्भ देतो. I तो विभाग ; आणि कलम ४३१(१) अन्वये जप्त केलेल्या ४२८ अन्वये जप्त केलेल्या वस्तूशी संबंधित आहे कायदेमंडळाने अशी कोणतीही स्पष्ट तरतूद केलेले नाही कलम 431 अन्वये किंवा इतरत्र कायद्यामध्ये की अन्नपदार्थ 430 अन्वये वॉरंट मध्ये जप्त केलेले नष्ट करावेत

नगरपालिकेच्या वकिलांनी असा युक्तिवाद केला की जप्त केलेल्या _all वस्तू, मग त्या कलम ४२८ अन्वये तपासणीवर असोत किंवा कलम ४३० अन्वये जारी केलेल्या वॉरंटअंतर्गत असोत, कलम ४३१ अन्वये कारवाई केली जावी असा. विधिमंडळाचा हेतू होता आणि उच्च न्यायालयाने असे चुकीचे म्हटले होते की अन्नाच्या वस्तू नष्ट करण्याचे किंवा विल्हेवाट लावण्याचे आदेश देण्याचे दंडाधिकाऱ्यांचे अधिकार केवळ कलम ४२८ अन्वये जप्त केलेल्या वस्तूंच्या संदर्भातवापरले जाऊ शकतात. परंतु कलम ४३१ (२) मध्ये वापरलेले शब्द

दंडाधिकाऱ्यांना कलम ४२८ अन्वये जप्त केलेल्या आणि कलम ४२९ अन्वये हाताळल्या गेलेल्या वस्तूंचा नाश किंवा विल्हेवाट लावण्याचे आदेश देण्याचा स्पष्ट अधिकार देतात आणि कलम ४३० अन्वये जारी केलेल्या वॉरंटअंतर्गत जप्त केलेल्या वस्तूंवर कलम ४३१ च्या उपकलम २ अन्वये ही कारवाई केली जाऊ शकते, अशी स्पष्ट तरतूद नसतानाही विधिमंडळाचा हेतू हा होता, ही विनंती कायम ठेवणे चुकीचे आहे. पालिकेचे वकील म्हणतात की, दंडाधिकारी अस्वास्थ्यकर अन्न जप्त करण्याचे आदेश देऊ शकतात परंतु ते नष्ट करण्याचे आदेश देऊ शकत नाहीत, जरी ते नगरपालिकेच्या अधिकार्यांनी जप्त केलेल्या अन्नाच्या अस्वास्थ्यकर वस्तू नष्ट करण्याचे आदेश देऊ शकतात, हा विधिमंडळाचा हेतू देखील असू शकत नाही. तथापि, असे दिसते की अस्वास्थ्यकर खाद्यपदार्थ साठवणार् या व्यक्तीवर कलम 421 मधील तरतुदींचा भंग केल्याबद्दल खटला चालविला जाऊ शकतो आणि त्या कारवाईदरम्यान किंवा पूर्ण झाल्यानंतर, दंडाधिकाऱ्यांना जप्त केलेल्या वस्तू नष्ट करण्यासाठी फौजदारी प्रक्रिया संहितेअंतर्गत योग्य आदेश देणे निश्चितच खुले असेल. या पार्श्वभूमीवर

कलम ४३० अन्वये जप्त करण्यात आलेल्या वस्तूंची विल्हेवाट लावण्यासंदर्भातील स्पष्ट तरतुदीचा अभाव हेतुपुरस्सर नाही, असे म्हणण्यास आम्ही तयार नाही; परंतु कलम ४३१ मध्ये त्रुटी आहे, असे मानण्यास आपण तयार असले, तरी कलम ४३१ च्या उपकलम २ अन्वये अधिकार वापरणार् या दंडाधिकाऱ्याला अधिकार आहे, असे मानून ती दूर करण्याचा प्रयत्न करताना विधिमंडळाने वापरलेल्या साध्या शब्दांच्या विरुद्ध कलम ४३० अन्वये जारी केलेल्या वॉरंटच्या अनुषंगाने जप्त केलेल्या वस्तू नष्ट करण्याचे आदेश आपण देणे न्याय्य ठरेल असे आम्हाला वाटत नाही
v.

पालिकेच्या वकिलांनी मांडलेला युक्तिवाद - ही जप्ती कलम ४३० अन्वये नव्हे तर कलम ४२८ अन्वये असलेल्या अधिकारांचा वापर करून करण्यात आली आहे यामध्ये, कोणतेही बल नाही.

नगराध्यक्षांचा अहवाल_ १० मार्च १९५० च्या तारखेवरून हे स्पष्ट होते की, हे सर्च वॉरंट उपविभागीय अधिकाऱ्यांनी जारी केले होते. बंगाल म्युनिसिपालिटी अॅक्टच्या कलम ४३० अन्वये आपल्या अधिकाराचा वापर

करून. महापालिकेने त्यांच्याविरुद्ध मिळविलेल्या आदेशाला विरोध केल्याच्या कारवाईत प्रतिवादींनी ही जप्ती कायद्याच्या कलम ४२८ अन्वये केल्याची कबुली दिल्यास त्याला किंमत असू शकत नाही.

कलम ४२८ मध्ये दंडाधिकाऱ्यांच्या अधिकाराखाली, अस्वास्थ्यकर खाद्यपदार्थ जप्त करण्याचा विचार नाही आणि कलम ४३० ही स्पष्टपणे अशी तरतूद आहे जी दंडाधिकाऱ्यांना अशा जप्तीसाठी वॉरंट जारी करण्याचा अधिकार देते. कलम ४३१ (२) अन्वये प्राप्त अधिकारांचा वापर कलम ४२८ अन्वये जप्त करण्यात आलेल्या वस्तूंच्या संदर्भात दंडाधिकाऱ्यांनी करावा, असे स्पष्टपणे निर्देश देण्यात आले आहेत आणि कलम ४३० अन्वये जारी करण्यात आलेल्या वॉरंटअंतर्गत जप्त करण्यात आलेल्या वस्तूंबाबतही त्या अधिकारांचा वापर करता येईल, या मताचे समर्थन करणारे पूर्वीच्या तरतुदीत

काहीही नाही. आमच्या मते, हायकोर्ट आपल्या निष्कर्षात बरोबर होते.

त्यामुळे अपील अनुत्तीर्ण होते आणि फेटाळले जाते.

अपील फेटाळले .

X-X-X-X

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X